Czy tylko walne zgromadzenie może dysponować zyskiem spółki akcyjnej? Kilka słów o wypłacie zaliczki na poczet przyszłej dywidendy.

Uprawnienia akcjonariusza wchodzące w skład akcji klasycznie dzielone są w doktrynie na majątkowe i korporacyjne. Uprawnienia korporacyjne służą realizacji interesu ekonomicznego akcjonariusza. Jednym z najważniejszych uprawnień majątkowych akcjonariusza jest prawo do udziału w zysku rocznym spółki zwane zamiennie prawem do dywidendy.

Na gruncie polskich przepisów (art. 347 § 1 k.s.h) decyzja o sposobie przeznaczenia rocznego zysku spółki należy do walnego zgromadzenia. Żaden inny organ spółki nie jest władny przejąć tej kompetencji, w szczególności walne zgromadzenie nie może delegować czy upoważnić na przykład zarządu do podjęcia uchwały o przeznaczeniu zysku. Podczas gdy umowa spółki z o.o. może wyłączyć rozporządzanie zyskiem z kompetencji zgromadzenia wspólników (art. 231 § 2 pkt. 2 k.s.h) i przewidywać prawo wspólników do "automatycznego" partycypowania w całości lub części wyniku finansowego wypracowanego w ostatnim roku obrotowym, w spółce akcyjnej taki mechanizm, co do zasady należy uznać za niezgodny z prawem.

Z drugiej strony, akcjonariusze nie muszą czekać do końca roku obrotowego, aby uzyskać pewną sumę środków wynikającą z faktu uczestnictwa w spółce. Art. 349 k.s.h. daje możliwość wypłaty zaliczki na poczet przewidywanej dywidendy. Ta opcja przewidziana jest pod pewnym bardzo istotnym warunkiem, mianowicie taką możliwość musi przewidywać statut spółki. Jest to sytuacja mało komfortowa dla akcjonariuszy, ponieważ w wypadku, gdy statut nie przewiduje instytucji zaliczki na poczet dywidendy, w żaden sposób nie może zostać ona wypłacona. W braku odpowiednich regulacji w statucie spółki akcyjnej wymagana jest uprzednia zmiana statutu.

Regulacja ta, jest ciekawa ze względu na to, że pomija walne zgromadzenie akcjonariuszy, jako wyłączny organ mogący dysponować rocznym zyskiem wypracowanym przez spółkę. Biorąc pod uwagę treść przepisu art. 349 § 1 k.s.h., należy uznać, że jedynym organem uprawnionym do podjęcia decyzji o wypłacie zaliczki na poczet dywidendy może być zarząd spółki akcyjnej. Decyzja ta wymaga także akceptacji ze strony rady nadzorczej, której nie można pominąć. Jeżeli rada takiej zgody nie udzieli, czynności wypłaty uznać trzeba będzie za nieważne z mocy art. 17 § 1 k.s.h *[tak: S. Sołtysiński, T. Sójka, w: Sołtysiński, Szajkowski, Szumański, Szwaja, Komentarz KSH, t. III, 2013, s. 397]*. Nie ma także możliwości stworzenia automatycznego mechanizmu wypłaty zaliczki, poprzez na przykład zastrzeżenie w statucie, że w wypadku gdyby spółka w danym okresie czasu osiągnęła określony zysk to powodowałoby to obowiązek wypłaty zaliczki.

Próba scharakteryzowania tej instytucji oraz wyjaśnienia jej celu nie jest łatwa. Z jednej strony można poszukiwać uzasadnienia dla odstępstwa na rzecz zarządu spółki w pierwotnej i suwerennej decyzji walnego zgromadzenia do umieszczenia bądź zmiany odpowiednich regulacji w statucie. Zdaniem autora nie umniejszałoby to tym samym przewodniej i wiodącej roli w dysponowaniu zyskiem przez walne zgromadzenie, a jedynie stanowiłoby uelastycznienie rygoryzmu akumulacji środków w spółce do czasu decyzji o jego przeznaczeniu zgodnie z art. 348 k.s.h.

00-556 Warszawa, Al. Róż 7/4
tel./fax. 022 622 99 66, 022 622 62 10
email: recepcja@marcinmaminski.com.pl
www.marcinmaminski.com.pl
Member of Five Star Law

RECOMMENDED BY:
FIVE STAR LAW
COMMERCIAL LAW | POLAND

Istotną rolę odgrywają także sprawozdania finansowe. Autor świadomie używa tu formy mnogiej, gdyż jeden z warunków formalnych wypłaty zaliczki na poczet dywidendy związany jest ze sprawozdaniem finansowym za poprzedni rok obrotowy oraz sprawozdaniem finansowym za bieżący rok obrotowy. Sprawozdanie za poprzedni rok musi wykazywać zysk, przy czym obojętna jest wysokość tego zysku jak i to, na co został on przeznaczony *[tak J. Strzępka (red.), Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Komentarz do art. 349, Wyd. 7, Warszawa 2015]*. Drugie sprawozdanie jest sporządzane bezpośrednio na potrzebę podjęcia uchwały o wypłacie zaliczki, biorąc pod uwagę okres, którego dotyczyć ma wypłata. Także to sprawozdanie musi wykazywać zysk, chodzi tu zatem o zysk osiągnięty od początku tego roku, którego dotyczyć ma zaliczka. Dodatkowo musi wykazywać dobrą kondycję spółki, a więc sytuację, w której spółka posiada wolne środki, z których może zostać dokonana wypłata. Wykluczyć tym samym trzeba sytuację, w której na potrzeby wypłaty zaliczki spółka miałaby zaciągnąć pożyczkę lub kredyt. Stanowiłoby to niewątpliwie próbę obejścia bezwzględnie obowiązujących norm z art. 349 k.s.h.

Ustawodawca słusznie ograniczył wysokość zaliczki jaka może zostać wypłacona. Zgodnie z art. 348 § 2 k.s.h., maksymalna jej wysokość może stanowić najwyżej połowę zysku osiągniętego od końca poprzedniego roku obrotowego, wykazanego w sprawozdaniu finansowym, zbadanym przez biegłego rewidenta, powiększonego o kapitały rezerwowe utworzone z zysku, którymi w celu wypłaty zaliczek może dysponować zarząd oraz pomniejszonego o niepokryte straty i akcje własne. Chociaż nie wynika to bezpośrednio z przepisów przyjąć trzeba za większością doktryny, że "zysk" ten oznacza tzw. zysk netto, czyli po potrąceniu podatku dochodowego albo zaliczek na ten podatek *[tak np. J. Strzępka, Kodeks… op. cit.]*. Jak się wydaje, nic nie stoi na przeszkodzie, aby statut przewidywał niższą maksymalną kwotę zaliczki. Ustawodawca uregulował maksymalny pułap, jednak stosując wnioskowanie *a maiori ad minus* skoro wprowadzenie tej instytucji jest fakultatywne, możliwe jest także ograniczenie wysokości maksymalnej zaliczki jak i wyłączenie możliwości korzystania z kapitałów rezerwowych przy obliczaniu maksymalnej dozwolonej zaliczki.

Z powyższego wynika, że pomimo, że walne zgromadzenie jako takie nie decyduje o wypłaceniu skonkretyzowanej zaliczki, to posiadając wpływ na treść statutu, pozostaje w dalszym ciągu organem mającym decydujący wpływ na możliwość oraz wysokość wypłaty ewentualnej zaliczki. Dodatkowy wymóg uzyskania akceptacji ze strony rady nadzorczej sprawia, że instytucja wypłaty zaliczki na poczet przyszłej dywidendy stanowi pozytywny przejaw elastyczności konstrukcyjnej spółki akcyjnej na jakie pozwala kodeks spółek handlowych.

Piotr Otyszecki, aplikant adwokacki

00-556 Warszawa, Al. Róż 7/4
tel./fax. 022 622 99 66, 022 622 62 10
email: recepcja@marcinmaminski.com.pl
www.marcinmaminski.com.pl
Member of Five Star Law